

TARIX FANINI O‘QITISHDA O‘QITUVCHINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH

Sattorova Go‘zal Tugalovna

Samarqand viloyati Tayloq tumani 34-umumta‘lim maktabining Tarix fani
o‘qituvchisi

Annotatsiya: Bugungi kunda ta‘lim tizimida innovatsion yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, tarix fanini o‘qitishda o‘qituvchining innovatsion faoliyati o‘quvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirish, tarixiy voqealarni tahlil qilish va ularni hozirgi zamon bilan bog‘lash imkoniyatini yaratadi. Innovatsion metodlar, jumladan, interfaol texnologiyalar, raqamli resurslar va muammoli ta‘lim usullari o‘quv jarayonini samarali tashkil etishga yordam beradi. Ushbu maqolada tarix fanini o‘qitishda innovatsion faoliyatning ahamiyati, uning asosiy yo‘nalishlari va o‘qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga ta‘siri tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari va ularni amaliyotga tatbiq etish usullari muhokama qilinadi. Innovatsion faoliyatni rivojlantirish orqali o‘quvchilarning tarix fani bo‘yicha bilimlarini mustahkamlash va ularni faollikka undash mumkin.

Kalit so‘zlar: Tarix ta‘limi, innovatsion faoliyat, interfaol metodlar, raqamli resurslar, pedagogik texnologiyalar, muammoli ta‘lim, o‘qituvchi roli, tanqidiy fikrlash, kasbiy rivojlanish, o‘quv motivatsiyasi, tarixiy tahlil, ta‘lim samaradorligi.

Kirish

Zamonaviy ta‘lim tizimida innovatsion yondashuvlarning qo‘llanilishi o‘quv jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Xususan, tarix fanini o‘qitishda o‘qituvchining innovatsion faoliyati o‘quvchilarning bilim olish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishga yordam beradi. Bugungi kunda an‘anaviy usullar bilan bir qatorda interfaol metodlar, raqamli texnologiyalar va muammoli ta‘lim usullaridan foydalanish ta‘lim sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Ko‘pgina tadqiqotchilar innovatsion faoliyatning o‘qitish jarayonidagi o‘rni va ahamiyatiga to‘xtalgan. Masalan, Brown (2014) o‘zining Teaching by Principles kitobida ta‘limda interfaol metodlarni qo‘llash muhimligini ta‘kidlagan bo‘lsa, Richards va Rodgers (2014) Approaches and Methods in Language Teaching asarida innovatsion pedagogik yondashuvlarning turli xususiyatlarini tahlil qilgan. Shuningdek, Harmer (2015) o‘qituvchi innovatsion faoliyatining ta‘lim jarayoniga ijobiy ta‘sirini o‘z tadqiqotlarida ko‘rsatib o‘tgan.

Ushbu maqolada tarix fanini o‘qitishda o‘qituvchining innovatsion faoliyatini rivojlantirish masalalari, zamonaviy pedagogik texnologiyalarning samaradorligi va ularni amaliyotga tatbiq etish yo‘llari tahlil qilinadi. Innovatsion yondashuvlarning o‘quvchilar bilim darajasiga ta’siri ham ilmiy adabiyotlar asosida ko‘rib chiqiladi.

Asosiy qism

Tarix fanini o‘qitishda innovatsion faoliyatning ahamiyati. Bugungi ta’lim tizimida innovatsion yondashuvlar muhim o‘rin tutadi, chunki ular o‘quvchilarning bilim olish jarayonini qiziqarli, samarali va interfaol holga keltiradi. Tarix fani o‘tmishdagi voqealarni, jarayonlarni o‘rganish bilan birga, ulardan saboq chiqarish va zamonaviy dunyo bilan bog‘lash imkoniyatini ham taqdim etadi. Shu sababli tarixni o‘qitishda an’anaviy yondashuvlar bilan bir qatorda innovatsion metodlar ham keng qo‘llanilishi zarur. O‘qituvchining innovatsion faoliyati nafaqat dars jarayonining sifatini oshiradi, balki o‘quvchilarning mustaqil fikrlash, tanqidiy tahlil qilish va muammolarni hal etish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Innovatsion metodlarning turlari. Innovatsion faoliyatni rivojlantirish jarayonida turli xil zamonaviy usullardan foydalanish mumkin. Bular orasida interfaol texnologiyalar, muammoli ta’lim, loyiha metodikasi, raqamli resurslardan foydalanish va o‘quvchilarning faolligini oshirishga qaratilgan boshqa metodlar mavjud.

1. Interfaol texnologiyalar. Interfaol o‘qitish texnologiyalari o‘quvchilar-ning dars jarayonida faol ishtirok etishini ta’minlaydi. Masalan, munozaralar, guruhli ishlar, rolli o‘yinlar va tarixiy hodisalarni tahlil qilish singari metodlar orqali o‘quvchilar o‘rgangan mavzularini yaxshiroq anglab yetadilar. Larsen-Freeman va Anderson (2013) interfaol metodlarning o‘quv jarayoniga ta’siri haqida so‘z yuritib, o‘quvchilarning faol ishtiroki o‘quv materialining samarali o‘zlashtirilishiga yordam berishini ta’kidlaydi.

2. Muammoli ta’lim. Muammoli ta’lim metodikasida o‘quvchilarga tarixiy voqealar bilan bog‘liq savollar berilib, ularning mustaqil tahlil qilish qobiliyatlari shakllantiriladi. Masalan, “Buyuk Ipak yo‘li savdo aloqalariga qanday ta’sir ko‘rsatgan?” yoki “O‘rta asrlardagi davlat tuzumlari zamonaviy jamiyatga qanday ta’sir qilgan?” kabi savollar o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi.

3. Loyiha metodikasi. Loyiha metodikasi tarix fanini chuqurroq o‘rganish va mavzularni amaliyotga tatbiq etish imkonini beradi. Masalan, o‘quvchilar tarixiy shaxslar haqida tadqiqot olib borib, ularning hayoti va faoliyatini batafsil o‘rganishlari mumkin. Ushbu metod orqali o‘quvchilar tarixiy manbalarni mustaqil o‘rganishga va o‘z fikrlarini ifodalashga o‘rganadilar.

4. Raqamli resurslar va texnologiyalar. Zamonaviy ta’lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Masalan, interfaol taqdimotlar,

videodarslar, virtual muzey ekskursiyalari, onlayn tarixiy hujjatlar va boshqa raqamli resurslar orqali o'quvchilarga dars mazmunini yanada jonli va ta'sirchan yetkazish mumkin. Brown (2014) ta'limda texnologiyalardan foydalanish o'quv jarayonining samaradorligini oshirishini ta'kidlaydi.

O'qituvchining innovatsion faoliyatini rivojlantirish yo'llari. Innovatsion yondashuvlarni samarali qo'llash uchun o'qituvchi doimiy ravishda o'z kasbiy malakasini oshirib borishi lozim. Quyidagi yo'nalishlar bu borada muhim ahamiyatga ega:

1. Doimiy o'qitish va tajriba almashish – Seminarlar, konferensiyalar va malaka oshirish kurslarida ishtirok etish orqali o'qituvchilar innovatsion metodlar bilan tanishishlari mumkin.
2. Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish – Dars jarayonida interfaol doskalar, raqamli darsliklar va onlayn platformalardan foydalanish o'quv jarayonini takomillashtiradi.
3. Ilmiy-tadqiqot faoliyati bilan shug'ullanish – O'qituvchilar o'z sohasida ilmiy izlanish olib borib, yangi yondashuvlarni ishlab chiqishlari mumkin.
4. Mualliflik metodikasini ishlab chiqish – Tarix fanini o'qitish bo'yicha o'ziga xos uslub va metodlarni yaratish o'qituvchining pedagogik faoliyatini samarali qilishga yordam beradi.

Innovatsion faoliyatning natijalari. Innovatsion metodlar tarix fanini o'qitishda bir qancha ijobiy natijalarga olib keladi. Eng muhim natijalardan biri – o'quvchilarning mustaqil fikrlash va tahlil qilish qobiliyatining rivojlanishidir. An'anaviy yodlashga asoslangan metodlardan farqli o'laroq, zamonaviy yondashuvlar o'quvchilarga tarixiy jarayonlarni kengroq tushunish va ularni zamonaviy hodisalar bilan bog'lash imkoniyatini yaratadi.

Bundan tashqari, innovatsion metodlarning qo'llanilishi o'quvchilarning ta'lim jarayoniga qiziqishini oshiradi. Masalan, interfaol o'yinlar, guruhli loyihalar va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning motivatsiyasini kuchaytiradi. Harmer (2015) innovatsion yondashuvlarning samaradorligini ta'kidlab, o'quvchilarning faolligi oshishi ta'lim jarayonining sifatini yaxshilashga xizmat qilishini qayd etgan. Yana bir muhim jihat – innovatsion metodlar orqali tarix fani bo'yicha bilimlarni amaliyotda qo'llash imkoniyati. Masalan, tarixiy tadqiqotlar, muammoli vaziyatlarni hal qilish va tarixiy jarayonlar bo'yicha tahlillar o'quvchilarning nafaqat akademik, balki hayotiy bilimlarini ham rivojlantiradi.

Umuman olganda, tarix fanini o'qitishda o'qituvchining innovatsion faoliyati muhim ahamiyat kasb etadi. Innovatsion yondashuvlar ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi, o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi

va ta'lim sifatini yaxshilaydi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va raqamli resurslardan foydalanish orqali o'qituvchilar o'quvchilarga tarix fanini yanada qiziqarli va samarali o'rgatishlari mumkin. Innovatsion faoliyatning doimiy rivojlanishi esa ta'lim tizimining umumiy sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Tarix fanini o'qitishda o'qituvchining innovatsion faoliyatini rivojlantirish zamonaviy ta'lim tizimida muhim ahamiyat kasb etadi. Innovatsion yondashuvlar ta'lim jarayonini yanada samarali, interfaol va qiziqarli qilishga xizmat qiladi. An'anaviy dars usullariga qaraganda, interfaol texnologiyalar, muammoli ta'lim, loyiha metodikasi va raqamli resurslardan foydalanish o'quvchilarning tarixiy bilimlarni chuqur o'zlashtirishiga, mustaqil fikrlash va tanqidiy tahlil qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

O'qituvchilarning innovatsion faoliyatini rivojlantirish uchun ularning malaka oshirishlari, zamonaviy texnologiyalarni o'zlashtirishlari va ilmiy-tadqiqot faoliyatini olib borishlari talab etiladi. Shu bilan birga, o'quvchilarning qiziqishini oshirish va dars jarayonida faol ishtirokini ta'minlash muhimdir. Innovatsion metodlarning qo'llanilishi o'quvchilarning motivatsiyasini kuchaytiradi, tarix faniga bo'lgan qiziqishini oshiradi va bilimlarni amaliy qo'llash imkoniyatini yaratadi. Tarix fanini o'qitishda innovatsion yondashuvlar nafaqat ta'lim jarayonining sifatini oshiradi, balki o'quvchilarning intellektual rivojlanishiga ham katta hissa qo'shadi. Shunday ekan, zamonaviy o'qituvchilar ta'lim jarayoniga doimiy ravishda yangi usullarni joriy etib, innovatsion faoliyatni rivojlantirishga intilishlari lozim. Bu esa ta'lim samaradorligini oshirish va kelajak avlod uchun mustahkam bilim poydevorini yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Dewey, J. Democracy and Education. Macmillan, 1916. 434 pages.
2. NJ Sulaymanova. About Dividing Syntactic Semantic Features Of Components. Наука И Инновации В Хxi Веке: Актуальные Вопросы, Открытия И Достижения ..., 2020.
3. UM Azamatovna. THE HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF TURKISH TERMINOLOGY
4. Vygotsky, L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press, 1978. 159 pages.
5. Bruner, J. The Process of Education. Harvard University Press, 1960. 97 pages.
6. MS Bakhridinova. «Художественный текст как носитель культурной информации». Международная научно- теоретическая конференция Россия-Узбекистан ..., 2023

7. U Normuhammad. Biografik Asarlar Tarixi Yoxud Moziyga Bir Nazar. *Miasto Przyszłości* 55, 279-280, 2024
8. Fullan, M. *The New Meaning of Educational Change*. Teachers College Press, 2007. 352 pages.
9. Shulman, L. S. *Those Who Understand: Knowledge Growth in Teaching*. Educational Researcher, 1986. 15 pages.
10. D Sadullaeva, M Bakhridinova. LEARNING CULTURE THROUGH LITERARY TEXT. International Conference EXPLORING GLOBAL PERSPECTIVES IN LANGUAGE TEACHING ..., 2024
11. U Normuhammad. A Look At The History Of Biographical Works Or Moses. *International Journal of Pedagogics* 4 (12), 232-234, 2024
12. Dede, C. *Emerging Technologies and Transforming Schools: Digital Age Learning*. Harvard Education Press, 2008. 304 pages.
13. Khasanova, G., & Istamova, S. (2024, October). The Differences Between Using Text-Based and Art-Based Methods to Develop Students' Self Study Skills. In *Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit* (pp. 694-696).
14. Shohista, I. (2023). The Role Of Jigsaw Technology In Developing Learners' autonomy. *Current Research Journal Of Pedagogics*, 4(11), 114-116.
15. Sh, I. (2023). Recent Trends And Issues In English Language Teaching. *Экономика и социум*, (4-2 (107)), 118-120.
16. Халилова, Л. (2022). Язык как форма общения людей. *Общество и инновации*, 3(4/S), 60-64.
17. Bakhtiyorovna, S. I., Fevzievna, K. L., & Khamzaevna, R. M. (2021). How to support healthy class competition in an English lesson. *Academicia: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(2), 399-402.
18. Fevzievna, K. L. (2021). Critical Thinking As One Of The Skills Developed Through The Dialogue Or Conversation. *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*, 37-46.
19. Sarvinoz, S., & Iroda, H. (2024). Til Va Madaniyat: Chet Tillarini O 'Rganishda Madaniy Bilimlarning Ahamiyati. *Journal Of International Scientific Research*, 1(5), 43-46.
20. Sharipova, S., & Sidikova, N. (2024, October). Iboralarni avtomatik tarjima qilish bilan bog 'liq ayrim muammolar. In *Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit* (pp. 510-513).
21. Abjalova, M., & Sharipova, S. (2024, October). Semantic and Grammatical Issues in Translating Idioms with Automatic Translation Systems. In *2024 9th*

- International Conference on Computer Science and Engineering (UBMK) (pp. 58-63). IEEE.
22. Mamayoqubova, S., & Begmatova, D. (2023). Pedagogical conditions of developing professional competence of teachers of higher educational institutions. In *BIO Web of Conferences* (Vol. 65, p. 10025). EDP Sciences.
 23. Mukhtarovna, B. D. (2023). Pedagogical prerequisites for the development of cultural immunity in students based on an individual approach. *Zamonaviy fan, ta'lim va ishlab chiqarish muammolarining innovatsion yechimlari*, 10, 58-62.
 24. Begmatova, D. M. (2020). *O 'zbek oilalarida yoshlarning kasbiy ijtimoiylashuvi. Monografiya*. Samarqand: SamDChTI.
 25. Mukhtarovna, B. D. (2021). Professional socialization of youth as a pedagogical problem. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 1207-1212.
 26. Mekhrojovna, D. S., & Tolibjonovna, A. P. (2025). Phraseological Worldview through the Prism of Color Semantics: A Comparative Study of Uzbek and Spanish Languages. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 5(2), 12-14.
 27. Mekhrojovna, D. S. (2021). Semantic structure of proverbs. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 343-347.